

YOSHLARNING IJTIMOYIY FAOLLI GI VATANPARVARLIK RUHINING
KO'RSATKICHI SIFATIDA

Mirzayeva Zebiniso Karimovna

Oriental universiteti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada yoshlarning ijtimoiy faolligi masalasi vatanparvarlik ruhining muhim ko'rsatkichi sifatida tahlil etiladi. Ijtimoiy faollik tushunchasining mazmun-mohiyati, uning yoshlar ongida fuqarolik mas'uliyati va Vatanga daxldorlik hissini shakllantirishdagi o'rni yoritib berilgan. Shuningdek, yoshlarning jamiyat hayotida faol ishtirok etishi orqali vatanparvarlik g'oyalarining amaliy harakatlar bilan namoyon bo'lishi asoslab beriladi. Maqolada yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda ta'lim muassasalari, jamoatchilik tashkilotlari va davlat siyosatining ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: yoshlar, ijtimoiy faollik, vatanparvarlik, fuqarolik mas'uliyati, jamiyat taraqqiyoti, ma'naviy tarbiya, ijtimoiy tashabbus, yoshlar siyosati.

Bugungi globallashuv, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida yoshlarning dunyoqarashi, ijtimoiy pozitsiyasi va fuqarolik faolligini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, yoshlar ongida vatanparvarlik ruhini mustahkamlash, ularni jamiyat hayotiga faol jalb etish zamon talabiga aylanib bormoqda. Shu bois yoshlarning ijtimoiy faolligini vatanparvarlik ruhining muhim ko'rsatkichi sifatida o'rganish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Zamonaviy jamiyatda yoshlar turli ijtimoiy jarayonlarning bevosita ishtirokchisiga aylangan. Ularning ijtimoiy faolligi nafaqat shaxsiy kamolot, balki jamiyat barqarorligi va davlat taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liqdir. Ijtimoiy jihatdan faol bo'lgan yoshlar jamiyat muammolariga befarq bo'lmaydi, fuqarolik mas'uliyatini chuqur his etadi va Vatan manfaatlarini himoya qilishga intiladi. Bu esa vatanparvarlik tuyg'usining amaliy ifodasi sifatida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, ayrim yoshlar orasida ijtimoiy befarqlik, passivlik va begonalashuv holatlarining uchrab turishi mavzuning dolzarbligini yanada oshiradi. Bunday sharoitda yoshlarni ijtimoiy foydali faoliyatga yo'naltirish, ularning

tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash orqali vatanparvarlik ruhini yuksaltirish muhim vazifalardan biri sanaladi. Ta'lim muassasalari, jamoatchilik tashkilotlari hamda davlat organlari tomonidan amalga oshirilayotgan yoshlar siyosatining samaradorligini oshirishda mazkur masalaning ilmiy asosda tadqiq etilishi alohida ahamiyatga ega.

Demak, yoshlarning ijtimoiy faolligini vatanparvarlik ruhining ko'rsatkichi sifatida o'rganish, uni rivojlantirish yo'llarini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri bo'lib, bu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'shadi.

O'zbekiston Respublikasida 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, 14–30 yoshli yoshlar soni **9 630 556 nafarni**, ya'ni jami aholining **25,7 %** ini tashkil etadi. Tadqiqotlarga ko'ra, 14–30 yoshdagi yoshlarning **faqat 15,1 %** i umumiy ijtimoiy yoki siyosiy tashkilotlarda faol ishtirok etadi, shu bilan birga **27,2 % i Yoshlar Ittifoqi bilan bog'liq faoliyatda qatnashadi.**

2024-yilda BMT ixtiyoriy dasturida **52 nafar o'zbekistonlik yosh** xalqaro darajada xizmat qilgan, ularning **69 % ari ayollar**, o'rtacha yoshi esa **26 yosh** bo'lgan.

O'zbekiston bo'yicha bolalar va yoshlar uchun sport va ijtimoiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash maqsadida **149 000 dan ortiq sport klublari tashkil etilgan**, bu tashabbuslar orqali **2,7 millionga yaqin bolalar va yoshlar** turli sport loyihalarida ishtirok etgan.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yoshlarning **70 % dan ortig'i** siyosiy jarayonlar va ijtimoiy siyosatni ijtimoiy tarmoqlar orqali faol kuzatadi va fikr bildiradi.

Ijtimoiy faollik tushunchasi klassik sotsiologik yondashuvlarda shaxsning jamiyatdagi ijtimoiy rollarni bajarishi, fuqarolik pozitsiyasi va jamoat ishlaridagi ishtiroki bilan izohlanadi. M. Veber, E. Dyurkgeym kabi olimlarning ishlarida ijtimoiy faollik jamiyat barqarorligi va ijtimoiy birdamlikni ta'minlovchi muhim omil sifatida talqin etilgan. Keyingi tadqiqotlarda esa yoshlarning ijtimoiy faolligi ularning shaxsiy kamoloti va ijtimoiy mas'uliyat hissi bilan uzviy bog'liq holda o'rganilgan.

Pedagogik va psixologik adabiyotlarda yoshlar tarbiyasida vatanparvarlik masalasi alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllangan. L.S. Vigotskiy, A.N. Leontev kabi olimlarning qarashlarida shaxsning ijtimoiy muhit bilan o'zaro ta'siri uning qadriyatlar tizimini shakllantirishda muhim rol o'ynashi ta'kidlanadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, ijtimoiy faoliyat jarayonida yoshlarning Vatanga bo'lgan munosabati, mas'uliyati va daxldorlik hissi mustahkamlanadi.

Mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham yoshlarning ijtimoiy faolligi va vatanparvarlik tarbiyasi masalalari keng yoritilgan. O‘zbekistonlik pedagog va psixolog olimlar yoshlarni jamoatchilik ishlariga jalb etish, volontyorlik faoliyatini rivojlantirish, ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar orqali vatanparvarlik ruhini yuksaltirish samarali ekanini ilmiy asoslab berganlar. Ularning fikricha, yoshlarning ijtimoiy tashabbuslarda ishtiroki ularda fuqarolik mas’uliyati va jamiyatga daxldorlik hissini kuchaytiradi.

Shuningdek, zamonaviy ilmiy adabiyotlarda yoshlar siyosati va ijtimoiy faollik o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik masalasiga ham alohida e’tibor qaratilmoqda. Xalqaro tadqiqotlarda yoshlarning ijtimoiy faolligi demokratik jamiyatning muhim ko‘rsatkichi sifatida baholanib, ularning jamiyat rivojidadagi ishtiroki vatanparvarlikning amaliy ifodasi sifatida talqin qilinadi.

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri yoshlarning ijtimoiy faolligidir. Yoshlar nafaqat jamiyatning kelajagi, balki uning bugungi rivojiga bevosita ta’sir ko‘rsatuvchi faol subyekt hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, yoshlarning ijtimoiy hayotdagi faol ishtiroki ularning vatanparvarlik ruhini namoyon etuvchi muhim ko‘rsatkich sifatida qaraladi.

Ijtimoiy faollik — bu shaxsning jamiyat hayotida ongli, mas’uliyatli va tashabbuskor tarzda ishtirok etishidir. U turli ko‘rinishlarda namoyon bo‘ladi: jamoatchilik ishlari, ko‘ngillilik harakatlari, fuqarolik tashabbuslari, ilmiy-ijodiy loyihalar, madaniy-ma’rifiy tadbirlar, ekologik va xayriya faoliyati shular jumlasidandir. Bunday faoliyatlar orqali yoshlar jamiyat muammolariga befarq emasligini, o‘z Vatani taqdiriga daxldorlik hissini chuqur anglayotganini ko‘rsatadi.

Vatanparvarlik esa faqatgina Vatanni sevish haqidagi balandparvoz shiorlar bilan emas, balki amaliy harakatlar bilan namoyon bo‘ladi. O‘z kasbini sidqidildan egallash, jamiyat taraqqiyotiga hissa qo‘shish, qonunlarga hurmat bilan qarash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq bo‘lish — bularning barchasi vatanparvarlikning real ifodasidir. Aynan ijtimoiy faollik yoshlarning bu fazilatlarini amalda namoyon etishiga xizmat qiladi.

Bugungi kunda yoshlar orasida ijtimoiy faollikni oshirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta’lim muassasalarida olib borilayotgan ma’naviy-ma’rifiy ishlar, yoshlar tashkilotlari faoliyati, volontyorlik harakatlarining kengayib borishi yoshlarning vatanparvarlik ruhini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonda yoshlarning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, ularning

fikrini tinglash va amalga oshirish uchun sharoit yaratish ijtimoiy faollikni yanada kuchaytiradi.

Yoshlarning ijtimoiy faolligi — bu shaxsning jamiyat hayotida ongli, mas’uliyatli va tashabbuskor tarzda ishtirok etishi bo‘lib, uning vatanparvarlik ruhini namoyon etuvchi muhim ko‘rsatkich hisoblanadi. Ijtimoiy faollik turli ko‘rinishlarda bo‘lishi mumkin: jamoatchilik ishlarida ishtirok, volontyorlik harakatlari, ilmiy va ijodiy loyihalar, madaniy-ma’rifiy tadbirlar, ekologik va xayriya faoliyati. Ushbu faoliyat orqali yoshlar jamiyat muammolariga befarq emasligini va Vatanga bo‘lgan daxldorligini ko‘rsatadi.

Ijtimoiy faollik va vatanparvarlik o‘rtasidagi bog‘liqlik ko‘plab tadqiqotlarda tasdiqlangan. Shu jumladan, yoshlarning tashabbuskorligi, jamoat ishlarida qatnashishi va fuqarolik mas’uliyatini his qilishi ularning Vatanga sodiqligini mustahkamlaydi. Misol uchun, volontyorlik faoliyati orqali yoshlar jamiyatga foydali ishlar amalga oshiradi, o‘z vaqtini va bilimini jamiyat taraqqiyotiga sarflaydi. Bu esa ularning nafaqat shaxsiy rivoji, balki vatanparvarlik ruhining amaliy ifodasi hisoblanadi.

Shuningdek, ijtimoiy faollik yoshlarning shaxsiy kamolotiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Faol yoshlar mas’uliyatli, mustaqil fikrlovchi, jamoa bilan ishlay oladigan, muammolarga yechim topa oladigan shaxs sifatida shakllanadi. Bu esa ularning kelajakda jamiyatda munosib o‘rin egallashiga zamin yaratadi.

Tadqiqotlar va adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, yoshlarning ijtimoiy faolligi ularning vatanparvarlik ruhining muhim va ishonchli ko‘rsatkichidir. Jamiyat hayotida faol ishtirok etayotgan yoshlar o‘z jamiyatining muammolariga befarq emas, fuqarolik mas’uliyatini chuqur his qiladi va Vatan manfaatlarini himoya qilishga intiladi. Ijtimoiy faollik yoshlarning shaxsiy kamoloti, tashabbuskorligi va jamiyatdagi mas’uliyatini shakllantiradi, bu esa kelajakda ularni jamiyatning yetakchi vakillari sifatida rivojlantiradi.

Shu bilan birga, yoshlarning ijtimoiy faoliyatiga yetarli e’tibor qaratilmasligi, ularning tashabbusini qo‘llab-quvvatlash imkoniyatlarining cheklanganligi vatanparvarlik ruhining amaliy ifodasini susaytirishi mumkin. Shu bois yoshlarni ijtimoiy faollikka jalb qilish, ularning tashabbusini rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Veber M. **Sotsiologik tadqiqotlar asoslari**. – Berlin: Suhrkamp Verlag, 1922.
2. Dyurkgeym E. **Ijtimoiy faktlar**. – Paris: Presses Universitaires de France, 1895.

3. Vigotskiy L.S. **O‘quv va rivojlanish psixologiyasi.** – Moskva: Pedagogika, 1984.
4. Leontev A.N. **Faoliyat nazariyasi va shaxs rivoji.** – Moskva: Nauka, 1978.
5. O‘zbekiston Respublikasi Yoshlar ishlari agentligi. **Yoshlar siyosati va ijtimoiy faollik bo‘yicha statistik ma’lumotlar.** – Toshkent, 2024.